

תוכנית לימודי המוסמך

תשע"ח, 2017-2018

מוגבלות בראייה חברתית: איפה אנו עומדים ולאן שואפים

The social perspective of disability: Today and the future

קורס מספר – 3062 , ימי רביעי 16:00-14:30

מרצה: ד"ר שירלי ורנר

דואר אלקטרוני: shirli.werner@mail.huji.ac.il

משרד: 521 **טלפון:** 81377

שעת קבלה: ימי ד' 15:13-12:15 או לפי תיאום מראש

תאור כללי של הקורס:

בשנים האחרונות אנו עדים לתהליך של שינוי פרדיגמטי באופן בו מומשגת תופעת המוגבלות באקדמיה ובציבור. במסגרת השינוי, הקרוי הגישה החברתית למוגבלות, מתחדדת ההבנה כי מוגבלות אינה רק תופעה רפואית או פסיכולוגית, אלא היא תופעה חברתית רבת-פנים המתעצבת, בין השאר, על-ידי גורמים סביבתיים, תרבותיים ופוליטיים. קורס זה מבסס את תפיסותיו בגישה חברתית זו. במסגרת הקורס נתמקד בשני תחומי חיים מרכזיים: תחום ההשכלה והשכלה גבוהה בפרט, ותחום האוטונומיה, הגדרה עצמית ובחירה. נבחן, בין היתר, את זכותם של אנשים עם מוגבלות לשימוש תחומים אלו, דרכים להגשמתם ונציג פרויקטים ושירותים שונים המנסים לקדם תחומים אלו. נדון באופן ביקורתי בפערים בין המצב הקיים לבין המצב הרצוי בהתבסס על הגישה החברתית למוגבלות.

מטרות הקורס:

1. הצגה של אמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות.
2. קידום שיח זכויות אדם של אנשים עם מוגבלויות בתחומי חיים מרכזיים תוך שימוש בפרספקטיבה של הגישה החברתית למוגבלות.
3. הצגת זכותם של אנשים עם מוגבלות להשכלה באופן כללי ולהשכלה גבוהה בפרט ודרכים להגשים מטרה זו.
4. הצגת מודלים ותפיסות מתקדמות באשר לזכות הפרט לאוטונומיה והגדרה עצמית והתבוננות על שירותים המיועדים להגשים יעד זה.

תוצרי למידה :

1. לבקר תפיסות קימות כלפי אנשים עם מוגבלות ובאשר לזכויותיהם של אלו.
2. לנתח דילמות בקידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות בתחום האוטונומיה והגדרה עצמית בהתבסס על שיח זכויות אדם ותפיסות חברתיות ביקורתיות.
3. לבקר את אופן שילובם של אנשים עם מוגבלויות בתחום ההשכלה ולדון בדרכים לקידום שילוב בתחום זה.
4. לבחון ולבקר ספרות תיאורטית, מחקרית ומדיניות בתחום הנלמד.

מבנה הקולוקויום :

הקורס יתקיים בחדר 420. הקורס בנוי במרביתו על הרצאות אורח של חוקרים, עובדים סוציאליים, קובעי מדיניות, אנשים עם מוגבלות ואחרים העוסקים בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלות. כל מפגש יכלול הרצאה ודיון פתוח.

דרישות הקולוקויום :

1. נוכחות חובה והשתתפות פעילה בכל השיעורים ובסיוור היומי.
2. קריאה שוטפת של ספרות החובה לפני כל שיעור.
3. הגשה של 3 דפי תגובה לאורך הסמסטר (30%).
3. עבודת סיכום (70%).

סטודנטים/ות עם מוגבלויות :

סטודנטים עם מוגבלויות מוזמנים לפנות למרצה עם תחילת הסמסטר, או במהלכו, על מנת לגבש יחדיו את התאמת הקורס ודרכי ההוראה שבו. במקביל, ניתן לפנות ליחידת הנגישות במשרד דיקן הסטודנטים (negishut@savion.huji.ac.il, 02-5880118) וליחידת התמיכה לסטודנטים עם לקויות למידה (Ldsupport@savion.huji.ac.il, 02-5881183) כדי לברר את הזכאות לשירותים השונים ולהתאמות במהלך המבחן.

הנחיות להגשת דפי תגובה :

- לאורך הסמסטר עליכם להגיש 3 דפי תגובה. דפי התגובה יכולים להיות מוגשים על כל אחד משיעורי הקורס (מלבד הפתיחה והסיכום). בכל דף תגובה עליכם לענות לשאלות הבאות:
1. מה הדבר המרכזי אשר שיעור זה חידש עבורכם?
 2. דונו באופן שבו המודל החברתי בא (או לא בא) לידי ביטוי בשיעור זה או באופן שבו המודל החברתי עוזר לכם להבין את הנושא הנדון. דונו בהשלכות המודל החברתי על הנושא הנדון.
 3. אלו דילמות או שאלות עלו לכם בעקבות שיעור זה? כיצד הייתם ממליצים להתמודד איתן.
- על תגובתכם להתבסס הן על פריט קריאת החובה של השיעור והן על ההרצאה אשר התקיימה. על התשובה להיות קצרה וממוקדת (לא יותר מחצי עמוד), אך עליה להראות חשיבה מעמיקה.

אופן ההגשה: יש להגיש את דף התגובה באתר המודל של הכיתה לא יאוחר מיום שלישי שלפני השיעור העוקב בשעה 8 בבוקר. קבוצת הדיון פתוחה לכל משתתפי הקורס ויהיה באפשרותם של סטודנטים אחרים לראות ולהגיב לתשובותיכם.

נושאי השיעורים:

(קריאת חובה מסומנת בכוכבית)

21.3.18 פתיחה - על אמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ורקע לקורס

(ד"ר שירלי ורנר)

* אמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות: מדריך לציבור.

<http://index.justice.gov.il/Units/NetzivutShivyon/SiteDocs/AmanaLaamPDF.pdf>

נציבות שיויון זכויות לאנשים עם מוגבלות.

Kim, H.S. (2010). UN Disability Rights Convention and implications for social work practice. *Australian Social Work*, 63, 103-116.

* Mittler, P. (2015). The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: Implementing a paradigm shift. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 12, 79-89.

11.4.18 הכרות עם נושאי הקורס העיקריים – דגש על גישות ומודלים לבחירה עצמית

(ד"ר שירלי ורנר)

Bjornsdottir, K., Stefansdottir, G.V., & Stefansdottir, A. (2015). 'It's my life': Autonomy and people with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 19, 5-21.

Davidson, G., Kelly, B., Macdonald, G., Rizzo, M., Lombard, L., Abogunrin, O., Clift-Matthews, V., & Martin, A. (2015). Supported decision making: A review of the international literature. *International Journal of Law and Psychiatry*, 38, 61-67.

* Shogren, K.A., Wehmeyer, M.L., Lassmann, H., & Forber-Pratt, A.J. (2017). Supported decision-making: A synthesis of the literature across intellectual disability, mental health, and aging. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 52, 144-157.

25.4.18 שילוב אנשים עם מוגבלויות בתהליכי חקיקה: התבוננות דרך שינוי חוק הכשרות

המשפטית והאפוטרופסות (יותם טולוב ורונן גיל)

טולוב, י., וקנטר, א.ס. (2014). של מי החיים שלי? המאבק להשבת האוטונומיה והכשרות המשפטית לאנשים עם מוגבלויות. מעשי משפט, 1, 45-65.

** רוטלר, ר., וגיל, ר. (2010). על הספקטרום ומעבר לו: ייצוג אנשים אוטיסטים - שונות, יכולות, זכויות, ומה שביניהן. מעשי משפט, ג, 83-100.

Davidson, G., Kelly, B., Macdonald, G., Rizzo, M., Lombard, L., Abogunrin, O., Clift-Matthews, V., & Martin, A. (2015). Supported decision making: A review of the international literature. *International Journal of Law and Psychiatry*, 38, 61-67.

2.5.18 מוגבלות במשפט - על הקשרים ההדדיים בין התפתחות שיח הזכויות והגישה הביקורתית למוגבלות (ד"ר שגית מור)

מור, ש. (2009). בין המשגה פוליטית להכרה משפטית: חסמים במימוש זכויות אנשים עם מוגבלויות. בתוך: נגישות לצדק חברתי בישראל. גל, ג' ואייזנשטדט, מ. (עורכים). ירושלים: מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל (79 – 133).

* מור, ש. (2016). משפט נגיש לכל: הזכות לנגישות ונגישות למשפט – ביקורת מוגבלות. חוקים, ח, 15-83.

9.5.18 מהו אינטרסקס: הקונפליקט שבין גוף לחברה והשפעתו על זכות הבחירה (ד"ר לימור מעודד-דנון)

** מור, ש., סודאי, מ., ושי, א. (2013). מהכחשה להנכחה: ביקורת נוהל ניתוחים באינטרסקס. משפטים, מד, 89 – 157.

Sterling, A. F. (1993). The five sexes: Why male and female are Not Enough? *The Sciences*, March-April, 20-25.

Medical construction of gender. In J.S. Kessler (Ed.), *Lessons from the intersexed* (pp. 12-32). New Brunswick, New Jersey and London: Rutgers University Press

16.5.18 עבודת מנהל המוגבלויות במשרד הרווחה תוך דגש על גישה ממוקדת אדם (מארק שמיס וסועאד דיאב)

* Bertelli, M.O., Bianco, A., Merli, M.P., & Salvador-Carulla, L. (2015). The person-centered health model in intellectual developmental disorders/ intellectual disability. *European Journal of Psychiatry*, 29, 239-248.

23.5.18 "אף אדם אינו אי" – מחשבות מחודשות על פגיעות ותלות בחייהם של אנשים עם מוגבלות (ליאורה רופמן)

* Leach-Scully, J. (2014). Disability and vulnerability: On bodies, dependence, and power. In C. Mackenzie, W. Rogers, & S. Dodds (eds). *Vulnerability: New essays in ethics and feminist philosophy* (pp. 204-221). Oxford University Press: New York.

30.5.18 הזכות להשכלה גבוהה והתרגום שלה לפרקטיקה (ד"ר ניצן אלמוג)

טנא רינדה, מ., הדס לידור, נ., וזק"ש, ד. (2013). "סוף כל סוף על אותו המדף עם אנשים אחרים": נגישות ההשכלה הגבוהה לסטודנטים עם מוגבלות פסיכיאטרית. *כתב עת ישראלי לריפוי בעיסוק*, 22, E83-E112.

Almog, N. (2011). University as a disability environment: Barriers to learning and obstacles along the way. In: *Academic and social adjustment of university students with visual impairment*. PhD dissertation, Department of Education, Bar-Ilan University.

* Titchkosky, T. (2008). "To pee or not to pee?" Ordinary talk about extraordinary exclusion in a university environment. *Canadian Journal of Sociology*, 33, 37-60.

6.6.18 סגור עצמי וייצוג קהילתי (ד"ר דורית ברק ושוש קמינסקי)

** יחידת הערכה והמחקר של קרן שלם. (2017). *סקירת ספרות בנושא: סגור עצמי בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית*. בית דגן: קרן שלם.
<http://www.kshalem.org.il/pages/item/1518>

13.6.18 טכנולוגיה נגישה בעידן דיגיטלי: תרומתה לשילוב בחינוך (אילנה בניש וניצן צליק)

Bouck, E.C., & Flanagan, S.M. (2016). Exploring assistive technology and post-school outcomes for students with severe disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 11, 645-652.

* Wehmeyer, M.L., Palmer, S.B., Smith, S.J., Davies, D.K., Stock, S., & AbleLink Technologies. (2008). The efficacy of technology use by people with intellectual disability: A single-subject design meta-analysis. *Journal of Special Education Technology*, 23, 21-30.

20.6.18 מימוש הפוטנציאל האנושי: התפקיד של מערכות החינוך

(הרב רפי פורשטיין? ועדי נתן)

Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are the levers for change? *Journal of Educational Change*, 6, 109-124.

* Rutherford, G. (2016). Questioning special need-ism: Supporting student teachers in troubling and transforming understandings of human worth. *Teaching and Teacher Education*, 56, 127-137.

סיכום 27.6.18